

АНОТОВАНИЙ ЗВІТ
наукового дослідження, яке виконувалося в рамках проекту
«Транспортна політика ЄС» Модуля Жана Моне напрямку Еразмус + у
період 2020-2023

1. Тема наукового дослідження:

«ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ ТА ЄС»

2. Аплікаційний номер:

619652-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE

3. Назва вищого навчального закладу:

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

4. Координатор проекту: . Кириленко О. М. д.е.н., професор

Відповідальний виконавець: Паливода О. М. д.е.н., професор

5. Члени проектної команди:

КИРИЛЕНКО Оксана – координатор проекту, д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, НАУ

ПАЛИВОДА Олена – модульний лідер проекту, д. е. н., професор кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, НАУ

РАЗУМОВА Катерина – д. е. н., професор, завідувач кафедри організації авіаційних робіт та послуг, НАУ

ЗАРУБІНСЬКА Ірина – д. е. н., професор, проректор з міжнародного співробітництва і освіти НАУ

НОВАК Валентина – к. е. н., професор кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, НАУ

ЛИТВІНЕНКО Лариса – к. е. н., доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, НАУ

ГРАЩЕНКО Ірина – к. е. н., доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, НАУ

6. Залучені до дослідження науковці:

БУГАЙКО Дмитро, кандидат технічних наук, доцент, заступник директора Інституту міжнародного співробітництва та освіти НАУ

КОВАЛЕНКО Юлія – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств НАУ

ОВСАК Оксана – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств НАУ

САВЧЕНКО Лідія, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри логістики факультету транспорту, менеджменту і логістики НАУ

САДЛІОВСЬКА Ірина – доктор економічних наук, професор, начальник Управління авіаційних перевезень та міжнародного співробітництва Державної авіаційної служби України

СЕМЕРЯГІНА Мирослава, старший викладач кафедри логістики факультету транспорту, менеджменту і логістики НАУ

7. Актуальність дослідження:

Розвиток та стійке функціонування транспортної системи країни є ключовим елементом ефективного розвитку національної економіки, її обороноздатності та безпеки. Ця аксіома в черговий раз дістала чітке та доказове підтвердження після початку широкомасштабних військових дій, які розгорнулися на території України внаслідок російської агресії. Ефективність воєнної відсічі ворогу та економічної стійкості країни, особливо в перші місяці війни, прямо залежала від здатності транспортної системи своєчасно здійснювати перевезення у відповідних обсягах та термінах. Численні атаки на морські та авіаційні порти призвели до повного блокування авіаційних та часткового блокування морських перевезень. Робота наземного транспорту та його інфраструктури значно ускладнилася. Міжнародні перевезення вантажів в Україні сьогодні здійснюються лише переважно наземним транспортом через пункти пропуску та контролю на державному кордоні України з Молдовою та країнами ЄС. Подальше протистояння ворогу та післявоєнне відновлення України вимагають від науковців та практиків, які працюють у сфері транспорту вироблення нових підходів до функціонування та стратегій розвитку транспортних підприємств. Вони мають забезпечувати вирішення одночасно двох актуальних завдань: по-перше, відновлення і побудови транспортної системи на засадах економічної стійкості та національної безпеки, по-друге, адаптації до європейських транспортних стратегій та стандартів в рамках процесів економічної інтеграції України з ЄС.

З огляду на зазначене основною *метою дослідження* була розробка теоретико-методологічних і практичних засад вирішення проблем інтеграції транспортних систем України та ЄС в умовах воєнного стану, а також напрямів впровадження європейського досвіду в галузі транспортної політики в практику України.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні положення й рекомендації щодо розвитку транспортної інтеграції між Україною та країнами ЄС, імплементації стандартів та цінностей транспортної політики ЄС в українську практику.

Об'єкт дослідження: процеси інтеграції транспортних систем України та ЄС.

8. Опис методології наукового дослідження:

Для забезпечення об'єктивності та практичної спрямованості результатів, дослідження проводилося з використанням методології польових досліджень та проведення індивідуальних інтерв'ю з керівниками та власниками транспортно-логістичних компаній, представниками місцевої влади та громадських організацій щодо проблем та перспектив економічної інтеграції транспортної системи України та ЄС. Використання даного методу дозволило оцінити реальну ситуацію у сфері транспорту та логістики України, виявити актуальні та об'єктивні проблеми та зосередитися на розробці пропозицій та пошуку ефективних стратегічних рішень щодо розвитку економічної інтеграції транспорту в умовах реалізації Угоди про асоціацію з ЄС, а також військових дій на території України.

Контент-аналіз польових досліджень проводився за допомогою статистичного аналізу. У дослідженні також використовувалися такі методи, як: історичного та системного аналізу, порівняння (при вивченні європейського досвіду, аналізі програмних документів ЄС тощо); кластерний аналіз (при прогнозуванні та оцінці визначальних факторів інтеграції транспортної системи України та ЄС, розрахунку узагальнених інтегральних показників); методи системного аналізу (при розробці концепції впровадження досвіду ЄС з регулювання транспортно-логістичних систем у практичну діяльність транспортно-логістичних підприємств України).

Номер етапу	Назва етапу згідно з визначеним завданням	Заплановані результати етапу	Отримані результати етапу
1.	Проведення аналізу економічного стану розвитку транспортної системи України та ЄС	<i>Публікація статей, розділів монографій тез доповідей на наукових конференціях</i>	<i>Статей: Розділів у монографіях: Тез наукових доповідей:</i>
2.	Вивчення успішних європейських практик управління транспортною системою	<i>Публікація статей, розділів монографій, тез доповідей на наукових конференціях</i>	<i>Статей: Розділів у монографіях: Тез наукових доповідей:</i>
3.	Вивчення оптимальних інструментів впровадження європейських транспортних стандартів в Україні	<i>Публікація статей, розділів монографій, тез доповідей на наукових конференціях</i>	<i>Статей: Розділів у монографіях: Тез наукових доповідей:</i>
4.	Виявлення та причинно-наслідковий аналіз існуючих проблем транспортної інтеграції України та ЄС	<i>Публікація статей, розділів монографій, тез доповідей на наукових конференціях</i>	<i>Статей: Розділів у монографіях: Тез наукових доповідей:</i>
5.	Прогнозування перспективних напрямів економічного співробітництва транспортно-логістичних підприємств України та ЄС	<i>Публікація статей, розділів монографій, тез доповідей на наукових конференціях</i>	<i>Статей: Розділів у монографіях: Тез наукових доповідей:</i>
6.	Розроблення пропозицій щодо усунення бар'єрів для економічної інтеграції транспортних систем України та ЄС на рівні органів державної влади	<i>Публікація статей, розділів монографій, тез доповідей на наукових конференціях</i>	<i>Статей: Розділів у монографіях: Тез наукових доповідей:</i>

9. Наукова новизна та значимість отриманих наукових результатів.

На основі поглибленого вивчення досвіду управління цивільною авіацією в країнах ЄС та аналізу стану авіаційної галузі України в період воєнного стану розроблений концептуальний підхід до відновлення цивільної авіації в повоєнний період. Концептуальний підхід ґрунтується на основі структурної модернізації та повноцінної інтеграції до ЄС, його основними пріоритетами є подальша модернізація регіональних аеропортів з метою забезпечення придатності їхньої інфраструктури до обслуговування сучасних повітряних суден, виходячи з перспектив підвищення попиту на авіаперевезення; розвиток нових технологій, спрямованих на перехід до авіаційного палива, що виробляється сталим шляхом (sustainable aviation fuels, SAF), вжиття глобальних ринкових заходів щодо емісії вуглецю (CO₂) в рамках Системи компенсації та скорочення викидів CO₂ для міжнародної авіації (програма CORSIA).

Авторами розроблено пріоритети відновлення цивільної авіації на середньострокову перспективу: 1. здійснення оцінки стану пошкодженого/зруйнованого майна на об'єктах авіаційної інфраструктури та прийняття рішення стосовно доцільності її відновлення з урахуванням генеральних планів відновлення життєдіяльності регіонів та планів розвитку транспортного сполучення іншими видами транспорту (швидкісний залізничний, автомобільний, внутрішні водні шляхи); 2. модернізація регіональних аеропортів та приведення їхнього технічного стану у відповідність до сучасних стандартів ІКАО з метою обслуговування нових типів ПС; 3. відновлення функціонування аеропортів України; 4. відновлення надання послуг з аеронавігаційного обслуговування в повітряному просторі України; 5. створення умов для стимулювання відновлення та розвитку повітряного сполучення.

Розроблено практичні пропозиції щодо напрямів та інструментів державної підтримки розвитку транспортно-логістичних кластерів підприємств в економіці України загалом та в транспортній галузі, зокрема, які спрямовані на розвиток інституційного середовища, фінансових механізмів підтримки, кластерної інфраструктури та сприяють формуванню міжгалузевих кластерних взаємовідносин між компаніями, які є основою генерування проривних інновацій та формування інноваційних ланцюгів цінності в національній економіці.

10. Ключові слова, що описують наукову (науково-технічну) новизну.

Цивільна авіація, європейська інтеграція, транспортно-логістичні кластери, сталий розвиток, повоєнне відновлення.

11. Відмінні риси і перевага отриманих результатів над вітчизняними або зарубіжними розробками.

Отримані результати дослідження містять практичні рекомендації щодо напрямів та інструментів державної політики України у галузі транспорту, імплементації стандартів ЄС функціонування вітчизняної транспортної системи, а також практичні розробки для підприємців щодо доцільних напрямів транспортного співробітництва, алгоритмів виходу на європейські ринки, пошуку європейських партнерів з урахуванням умов воєнного стану та активізації процесів європейської інтеграції.

12. Практична цінність результатів.

Аналітичний огляд стану та тенденції економічного розвитку транспортної галузі України та країн ЄС, може бути використаний науковцями, викладачами, державними службовцями та підприємцями для виявлення ключових тенденцій розвитку, які впливають на функціонування сучасних транспортних та логістичних компаній, їх спроможність забезпечувати стале зростання, що сприятиме підвищенню ефективності управління на державному та підприємницькому рівнях.

Узагальнення сучасного стану імплементації положень Директив та Резолюцій, чинних в Європейському Співтоваристві, у законодавчі та нормативно-правові акти України в галузі цивільної авіації, а також визначення основних напрямів діяльності Державної Авіаційної Служби, що сприяють реалізації європейського вектору інтеграції та розробка практичних пропозицій щодо функціонування Служби в умовах повоєнного часу може бути використано державними службовцями для вдосконалення державного управління в галузі цивільної авіації.

На основі досвіду європейських країн у створенні та підтримці транспортно-логістичних кластерів сформульовано практичні пропозиції щодо створення сприятливих інституціональних умов для проведення ефективної державної політики управління розвитком транспортно-логістичних кластерів в Україні.

13. Використання результатів роботи у навчальному процесі

Отримані наукові результати використовуються в навчальному процесі при підготовці нових та вдосконаленні існуючих лекційних курсів; виконанні курсових та магістерських кваліфікаційних робіт; підготовці та захисті курсових та дипломних робіт; виданні навчальних посібників.

Нові академічні курси лекцій:

- *Транспортна політика ЄС (для 3-го курсу бакалаврів спеціальності «Менеджмент» денної та заочної форми навчання)*

Оновлені академічні курси лекцій:

- *Управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах європейської інтеграції (для 1-го курсу магістрів спеціальності «Менеджмент» денної та заочної форми навчання)*
- *Європейський бізнес (для 2-го курсу магістрів спеціальності «Менеджмент» денної та заочної форми навчання)*

14. Кількісні показники та перелік результатів науково-дослідної роботи.

14.1. Кількісні показники результатів науково-дослідної роботи:

	Показники	Заплановано (відповідно до заявки)	Виконано (за результатами НДР)	% виконання
		кількість	кількість	%
1.	Статті у виданнях, що індексуються наукометричними базами Web of Science та/або Scopus.	2	4	200%
2.	Статті у журналах, що включені до переліку наукових фахових видань України.	2	5	250%
3.	Тези доповідей на науково-практичних конференціях	10	14	140%
4.	Доповіді на з'їздах, конгресах, симпозиумах та науково-практичних конференціях.	1	1	100%
5.	Монографії, опубліковані за рішенням Вченої ради ВНЗ (наукової установи).	1	1	100%
6.	Підручники, навчальні посібники опубліковані за рішенням Вченої ради ВНЗ (наукової установи).	1	3	100%
7.	Організація міжнародної науково-практичної конференції	1	1	100%
8.	8. Організація круглого столу	1	1	100%
9.	Підготовка наукових кадрів: Захищено курсових та магістерських робіт за тематикою НД	5/8	5/8	100%

14.2. Перелік результатів науково-дослідної роботи:

1. Розробка та видання 1 монографії учасниками проекту та публікація двох розділів у колективній закордонній монографії.

<https://ftml.nau.edu.ua/komandoyu-proektu-pidgotovleno-ta-vydano-kolektyvnu-monografiyu-problemy-ta-priorytety-ekonomichnoyi-integratsiyi-transportnyh-system-ukrayiny-ta-yes/>

2. Розробка та видання 3 навчальних посібників.

<https://ftml.nau.edu.ua/komandoyu-proektu-pidgotovleno-ta-vydano-navchalnyj-posibnyk-praktykum-transportna-polityka-yes/>

3. Публікація 4 статей у виданнях, що індексуються наукометричними базами Web of Science та/або Scopus.

4. Публікація 5 статей у виданнях, що включені до переліку наукових фахових видань України.

5. Публікація 1 статті у міжнародному виданні.

6. Публікація 14 тез доповідей на міжнародних конференціях.

7. Проведення Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми менеджменту» Секція Менеджмент транспорту та логістики в умовах євроінтеграції: 28 жовтня 2022, м. Київ, НАУ. <https://ftml.nau.edu.ua/hvii-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferentsiyi-suchasni-problemy-menedzhmentu-v-ramkah-roboty-modul-transportna-polityka-yes-programy-erazmus-zhan-mone/>

8. Проведення круглого столу «Стратегії конкурентоспроможного розвитку транспортно-логістичних підприємств України в умовах імплементації Угоди про асоціацію Україна-ЄС та воєнного стану» 18.05 2023. <https://ftml.nau.edu.ua/kruglyj-stil-strategiyi-onkurentospromozhnogo-rozvytku-transportno-logistychnyh-pidpryyemstv-ukrayiny-v-umovah-implementatsiyi-ugody-pro-asotsiatsiyu-ukrayina-yes-ta-voynenogo-stanu/>

Реалізація наукового проекту створила підґрунтя для додаткових економічних, соціальних та політичних ефектів, як на національному, так і на міжнародному рівнях, оскільки сприяє зосередженню зусиль науковців на просуванні перспективних напрямів інтеграції транспорту України та ЄС.

Практичні рекомендації для підприємців та представників місцевого самоврядування, надані після завершення дослідження, сприяють поширенню нових знань про можливості та завдання євроінтеграційного процесу у сфері транспорту, зменшують ризики співпраці та сприяють усуненню перешкод інформаційного характеру.

Поширення результатів досліджень з транспортної інтеграції України та ЄС сприяє формуванню інтересу до подальших досліджень цих проблем серед аспірантів та науковців.

14.2.1. Бібліографічний перелік

(за матеріалами досліджень за період виконання НД)

Монографії:

1. Проблеми та пріоритети економічної інтеграції транспортних систем України та ЄС: колективна монографія/укладачі: Кириленко О., Зарубінська І., Гращенко І., Литвиненко Л., Савченко Л., Семірягіна М., Овсак О., Садловська І, Бугайко Д, Новак В., Разумова К., Коваленко Ю. - під заг. редакцією д.е.н., проф. **Паливоди О. М.** - К.: Кондор, 2023. 279 с.

2. **О. Kyrylenko, I. Zarubinska, V. Novak, K. Razumova, E. Danilova. Features of the Development of the Transport System of Ukraine on the Way to European Integration.** Collective monograph. MODERN ASPECTS OF SCIENCE/. 10-th volume of the

international collective monograph. 6. International Economics. Czech Republic . – 2021, 437p., P.205-215.

3. **К. Razumova, O. Kyrylenko, I. Zarubinska, V. Novak, A. Guryna. Ways of Realization of Ukraine’s Transport System to the EU.** Collective monograph. Modern aspects of science/ 11-th volume of the international collective monograph. 6. International Economics. Czech Republic. – 2021, 437p., P.151-160.

Навчальні посібники:

1. Транспортна політика Європейського Союзу і України: Навчальний посібник / О.М. Кириленко, В.О. Новак, К.М. Разумова, І.Б. Зарубінська, Т.Л. Мостенська, О.А. Сьомін – К.: Видавництво «Кондор», 2021. – 57 с.

2. **Транспортна політика ЄС: Навчальний посібник : практикум. О. Кириленко, О. Паливода, К. Разумова, І. Зарубінська, В. Новак, Л. Литвиненко, І. Гращенко** – К.:Кондор-Видавництво, 2021. – 183 с.

3. **EU Transport Policy Strategies: Tutorial for training. L. Lytvynenko, V. Novak, O. Kyrylenko.** Kyiv: Publishing House “Condor”, 2021. 77 p.

Публікації у виданнях, що індексуються наукометричними базами Web of Science та/або Scopus

1. Danilova, E.I., Marchenko, V.M., **Novak, V.O., Palyvoda, O.M., Perederii, N.M.** Methodological support of analytical procedures for managing economic security (On the example of an airline) INCAS Bulletin, 2021, 13(Special Issue), pp. 29–40. DOI: 10.13111/2066-8201.2021.13.S.4

2. Karpenko O., **Palyvoda O.,** Belianska Yu., Osypova Ye «Innovative approaches to the organization of business processes of transport enterprises in the conditions of European integration» у журналі Академічний огляд. 2022. № 2 (57) що входить до наукометричної бази Web of science

DOI: 10.32342/2074-5354-2022-2-57-10

3. **Lytvynenko L.,** Kalmanbetova G., Shevket O., Kara I., Gerlitz L., Popova Y. Prospects of using the urban railway for logistics support of urban areas. Transportation Research Procedia. 2022. Vol. 63. P. 1199-1204. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.125>

4. Voitshovskiy V., Grygorak M., Lytvynenko S., Gabrielova T., **Lytvynenko L.** Designing integrated cargo delivery systems on logistics principles. Lecture Notes in Mechanical Engineering. Safety in Aviation and Space Technologies. 2022. Vol. 9. P.73-82.

Публікації у виданнях, що включені до переліку наукових фахових видань України

5. **Lytvynenko L.,** Overchuk A., Yesin M., Tselitan Y., Skalatskyi N. Exploring ways to increase profitability of airports after the pandemic considering EU and world practices. Ефективна економіка. 2021. №11.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.85](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.85)

6. **Разумова К.М., Новак В.О.,** Новальська Н.І. Аналіз діяльності та шляхи підвищення конкурентоспроможності транспортного підприємства «Укрзалізниця» в контексті євроінтеграції. Вчені записки Таврійського

національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Том 32 (71). № 4, 2021, 116с., С.75-82.

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/71-5-5>

7. **Кириленко О. М., Разумова К.М., Новак В.О., Ігнатюк В.В.** Організація міжнародних перевезень вантажів основними видами транспорту. Науковий журнал Наукоємні технології: № 1(53), НАУ, 2022 С.70-77. DOI: 10.18372/2310-5461.53.16510

8. **Кириленко О.М., Новак В.О., Разумова К.М., Лук'яненко М.О.** Деякі аспекти розвитку авіаційного транспорту України в післявоєнний період. Економіка. Фінанси. Право. – 2022. – №9. – С. 37-42. DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2022.9\(1\).8](https://doi.org/10.37634/efp.2022.9(1).8)

9. **Паливода О. М.** Стратегії розвитку транспортних підприємств України в умовах європейської інтеграції та війни. БІЗНЕС ІНФОРМ № 8_2023, с. 185-192.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-185-192>

Публікації наукових статей у міжнародних виданнях:

10. Sushchenko R., Zapara Y., Saienko V., Kostiusenko V., **Lytvynenko L., Pron S.** Application of socially-oriented and legal innovative practices in the urban transport flow logistics and tourism. International Journal of Agricultural Extension. 2022. №10 (2). P. 39-47. DOI: 10.33687/ijae.010.00.3856

Публікації у матеріалах з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій

1. **Kyrylenko O.M., Novak V.O., Razumova K.M.** Organizational and economic aspects of adaptation of transport enterprises to for major circumstances. Ukrainian scientific-practical conference "Management and administration in the conditions of response tonational security hybrid threats". December 7, 2020-K., DUIT, 2020.-375p., P.262-264.

2. **Mostenska T.L., Zarubinska I.B.** Prerequisites for the development of the aviation industry in the post-crisis period. Ukrainian scientific-practical conference "Management and administration in the conditions of response tonational security hybrid threats". December 7, 2020-K., DUIT, 2020.-375p., P.99-101.

3. **Разумова К.М., Новак В.О., Кириленко О.М.** Актуальні питання щодо подолання кризового стану авіаперевізників в умовах covid-19. Матеріали Всеукраїнської НПК «Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці»: 7 грудня 2020р.- К.ДУІТ, 2020.- 375с., С. 155-157.

4. **Lytvynenko L.L., Lytvynenko S.L.** Sustainable competitive advantages and economic growth: the EU transport cluster approach. Управління та адміністрування

